

روزنامه نگاران و افغانستان!

منابع: روزنامه‌های Flamman و Dagens Nyheter - چاپ سوئد

در این شماره:

FLAMMAN

Afghanistan och oljan

AV FARAMARZ POOYA

USA och Pakistan var avgörande för att föra talibanerna till makten i Afghanistan. Detta gjordes med hänsyn till ländernas egna respektive intressen. USA hade som syfte att säkra sina ekonomiska intressen i hela det oljerika Centralasien. Det menar Faramarz Pooya, kulturarbetare med ursprung från Iran och tidigare bosatt i Pakistan.

>> [SIDAN 2-4](#)

DN.

Islamisternas nätverk blir globalt

AV PER JÖNSSON

KAIRO. De islamistiska frontorganisationerna är inte särskilt representativa för världens drygt en miljard muslimer.

>> [SIDAN 5-7](#)

DN.

Fakta/

Islamistiska nyckelorganisationer

>> [SIDAN 7](#)

DN.

"Amerikanerna är inte välkomna"

AV Michael Winiarski

FEISABAD. Visst välkomnar vi amerikansk hjälp att bli av med talibanerna och Usama bin Ladin. Men om amerikanska trupper kommer hit gör vi väpnat motstånd mot dem, precis som vi gjorde mot ryssarna.

>> [SIDAN 8-9](#)

DN.

Norra alliansens ledare

AV Disa Håstad

Nordalliansen i Afghanistan tillfogades ett avgörande slag när dess ledare Ahmed Shah Massoud utsattes för ett dödligt attentat två dagar före terrorattacken mot USA - vilket knappast kan vara en slump. Men vad finns nu för tänkbara alternativa ledare till de styrande talibanerna?

>> [SIDAN 7](#)

DN.

Torkan största hotet

AV Ingvar Andersson

Afghanistan hotas av en enorm humanitär katastrof. Miljoner människor lever på marginalen och kanske inte överlever vintern utan hjälp från omvärlden.

>> [SIDAN 9](#)

Afghanistan och oljan

USA och Pakistan var avgörande för att föra talibanerna till makten i Afghanistan. Detta gjordes med hänsyn till ländernas egna respektive intressen. USA hade som syfte att säkra sina ekonomiska intressen i hela det oljerika Centralasien. Det menar Faramarz Pooya, kulturarbetare med ursprung från Iran och tidigare bosatt i Pakistan.

AV FARAMARZ POOYA

Av Afghanistans cirka 25 miljoner invånare har 5 miljoner flytt landet. Cirka 6.000 afghaner bor i Sverige, varav ungefär 2.500 i Stockholm. Majoriteten kom till Sverige efter talibanernas maktövertagande i Kabul september 1996. Många av dem var tjänstemän i olika statliga förvaltningar, lärare och militärer.

Fram till 1973, när prins Daoud genom en kupp störtade sin kusin kung Zahir Shah och gjorde sig själv till president i republiken Afghanistan, var landet ett kungarike. Daoud, som med stor försiktighet förde landet in på en demokratisk väg, hade ambitioner att modernisera Afghanistan. Daouds reformer mötte först starkt motstånd från konservativa borgerliga grupper och islamiska reaktionärer. De islamiska och de borgerliga grupperna anklagade Daoud för att samarbeta med vänstern och kommunisterna, som av islamisterna sågs som hedningar och som stod Sovjet nära. De islamiska grupperna organiserade en kupp för att störta Daoud, men kuppen misslyckades.

Marknad i Kabul efter skapandet av Demokratiska afghanska republiken 1979.

Vänstern å sin sida anklagade Daoud för att vara för västvänlig. När Daouds allierade, Afghanska demokratiska folkpartiet, såg att islamisterna försökte störta Daoud organiserade de i sin tur en kupp mot Daoud 1978. Han mördades, och partiet tog över makten och styrde landet fram till 1992. Sovjets förklaring till inva-

sionen av Afghanistan 1979 till 1989 var att det var arbetarrörelsens internationella hjälp till Afghanistans arbetarparti och regering. Detta för att det skulle kunna bekämpa de kontrarevolutionära, som USA och dess allierade mobiliserade och beväpnade för att återskapa kapitalistisk regim i landet.

Ordet flykting spred sig i afghansk litteratur då hundratusentals vanliga afghaner lämnade sina hem och som flykting sökte skydd i Iran och Pakistan, för att komma undan kriget mellan centralregeringen och sovjetiska trupper å ena sidan, och de olika islamiska grupper som stöddes av Pakistan, USA, Saudiarabien och Iran i andra sida. Mycket få tog den långa flyktvägen till Europa och Nordamerika.

Nadjibulla, som var den siste presidenten i den sovjetstötta regimen, lämnade 1992 enligt en överenskommelse med FN sin post för att ge plats åt en nationell samlingsregering. Man hoppades att detta skulle leda till ett slut på inbördeskriget. Efter Nadjibullas avgång fick de islamiska motståndarpartierna, Mujahedin, ta över regeringsmakten. Mujahedins kärna vid denna tid bestod av två grupper. Den ena gruppen var de sunnimuslimska partierna, bl.a. Djamiyete Islami, som leds av Rabbani och Ahammad Shah Massoud, och Hezbe Islmai, som leds av Hekmatyar, samt ett mindre parti som leds av den religiösa ledaren Sebghatollah Modjadadi. De fick alla former av hjälp framför allt från USA, Pakistan och Saudiarabien. Den andra gruppen var de shiitiska partierna som samlades i Hezbe Vadate Islami och leds av Abdollali Mazari, och som stöds av Iran.

Sebghatollah Modjadadi blev president efter Mujahedins maktövertagande. Islamiska republiken Afghanistan bildades. Logotypen för Islamiska Republiken Afghanistan hängdes över ingången till presidentbyggnaden i Kabul, men presidentens makt räckte inte utanför byggnadens väggar. Utanför rädde krig mellan olika grupper inom Mujahedin.

Efter två kaotiska månader, då den politiska kartan desutom hade förändrades och en del bytt sida, lämnade Modjadadi posten som president till Rabbani.

Talibanerna kom till makten med hjälp av Pakistan, USA och Saudiarabien. De tog över regeringsmakten i Kabul från Djamiyete Islami och Hezbe Islmai. Till en början fick de hjälp från Rabbanis parti Djamiyete Islami. Men de två partierna kunde aldrig enas om hur makten skulle fördelas mellan dem. Detta orsakade ett hårt krig mellan de två partierna och deras närstående grupper. Det beredde väg bland annat för en del av de olika religiösa ledarna och stamledarna, militära regementsbefälhavarna (Ghomandan) och banditgängen

att härja i olika delar av landet. Kriget förstörde landets nödvändiga infrastruktur.

När talibanerna inträdde på den politiska scenen 1994, sade de att de skulle skapa fred, ordning och trygghet för medborgarna och avskaffa korrruptionen i landet. Eftersom folk var trötta på det grymma inbördeskriget mellan de olika islamiska partierna och klan- och landshövdingarna, ville de tro på talibanernas budskap till att börja med. Talibanerna, som 1994 först snabbt tog över staden Kandahar i söder vid gränsen till Pakistan och etablerade sig i området, förbjöd kvinnorna att arbeta och flickorna att gå i skolan. De avrättade blixtnsabbt misstänkta motståndare. De piskade och fängslade män som inte hade tillräckligt långa skägg. De fängslade butiksägare som till exempel sålde musikskivor, kvinnors sminkvaror, statyer och bilder på artister. Talibanerna förstörde folkliga målerier, kulturarv och statliga konstverk. Skräcken för talibanerna spred sig i landet.

Avgörande för talibanernas framgångar, var den hjälp de fick från Pakistan på en rad områden. Pakistan bistod med utbildning, samordning och teknisk telekommunikation. De bistod med militära fordon och teknisk utrustning. Pakistan bistod också med personella resurser i form av allt från experter till vanliga mekaniker. Allt detta skedde med stöd från CIA. Pakistan gick så långt att man byggde upp ett telenät runt staden Herat i Afghanistan, som kopplades samman med Pakistans telenät. Riktnumret till Herat var detsamma som till staden Quveitte i Pakistan, vilket innebar att man kunde ringa till Herat från Pakistan utan att behöva slå landsnummer och riktnummer. Detta gjorde Pakistan för att underlätta samordning av transporter och kommunikation mellan talibanska trupper. Dessutom betalade Pakistan under lång tid ut löner till ledningen för talibanerna. Den pakistanske journalisten Ahmed Rashid skriver, i sin bok om Afghanistan och talibanerna, att det i Pakistans officiella budget funnits pengar avsatta till talibanerna. Afghaner påstår att hälften av de talibanska soldaterna är pakistanska medborgare. Det är därför som ledarna har förbjudit fotografering av talibaner. USA ville bygga en oljeledning från Turkmenistan genom Afghanistan till hamnen utanför Karachi i Pakistan, mot Irans och Rysslands vilja. Både Iran och Ryssland kämpade för att pipelinen skulle gå genom respektive land. Dåvarande regeringen i Afghanistan godtog inte USA:s villkor. Oljebolagen Unocal och Delta påverkade USA:s regering till att stödja Pakistans linje – det vill säga ge stöd åt talibanerna, som hade planer på att stötta Rabbaniregimen. Talibanerna var beredda att acceptera bolagens villkor.

USA ville ha en stark regering i Afghanistan som skulle kunde sätta punkt för inbördeskriget och skapa ordning och stabilitet i landet. Därför skulle talibanernas maktovertagande i Afghanistan garantera USA:s ekonomiska intressen i hela Centralasien, de oljerika tidigare sovjetiska delrepublikerna.

Denna politik från Pakistans sida hade ett huvudsyfte. Det var att förhindra att Pakistan, vars befolkning består av fyra huvudgrupper, skulle falla samman. Pashtunerna, som bor i gränstrakterna mot Afghanistan vill ansluta sig till Afghanistan eller bilda en självständig region med mer kontakter med afghanska pashtuner. Gränsen mellan Afghanistan och Pakistan drogs en gång upp av Storbritannien som koloniserade Indien och låg i krig med Afghanistan. Pashtunerna delades mellan de båda länderna, egentligen mellan Afghanistan och Indien eftersom Pakistan då var en del av Indien. Gränsen har aldrig riktigt accepterats av pashtunbefolkningen. Folk menar att engelsmännen medvetet delade upp pashtunerna för att kunna ställa och styra i denna del av världen. England har för övrigt alltid varit allierad med den politik USA fört i Afghanistan, genom Pakistan.

Abdul Rasul Rahin är tidigare professor i litteratur och journalistisk vid Kabuls universitet. Han är numera bosatt i Stockholm och redaktör för litteratur- och historietidskriften Aryana. Professor Rahin har tidigare sagt:

– Om Pakistan och USA slutar att lägga sig i Afghanistans inre angelägenheter, och om Saudiarabien slutar att pumpa dollar till de pakistanska koranskolor som organiserar fattiga unga afghanska flyktingar i landet för politiskt syfte, och om också England håller sig till en sådan politik – då börjar hoppet om förändring och förbättring i Afghanistan.

– En del experter i USA och England har erkänt att de både länderna har gjort fel i Afghanistanfrågan, särskilt när det gäller stödet till talibanerna. Och det är bra.

Nina Hjelmgren, frilandsjournalist som flera gånger besökt landet och träffat många ledande personer, menar att afghaner är generösa och gästfria.

– Det är något som förmodligen stormakterna har använt sig av, för att göra Afghanistan till en bro för att föra sin politik och skydda sina ekonomiska intressen i Asien.

– Det verkar som om afghanska ledare är mer militärledare än politiska ledare. I själva verket har Afghanistan blivit ett offer för stormakterna. Talibanerna, som styr landet med terror och har slaktat tusentals människor,

är en produkt av stormaktens hantering av den delen av Asien.

– Situationen skulle idag ha varit en helt annan om olika partier hade FÖRSÖKT kompromissa och enas, kring ett program för att återuppbygga landet.

Det säger redaktören för tidskriften Farda, Abdul Rahim Ghafari, med anledning av Nadjibullahs fall 1992 och uppkomsten av den Islamiska Republiken Afghanistan. Ghafari kämpade i många år kämpade mot Sovjets invasion av Afghanistan, och vänsterregimen i Kabul. Han har själv arbetat inom Mujahedins mediacentrum och är insatt i Mujahedins inre förhållanden.

– Vad som i stället inträffade var att de olika partierna inom Mujahedinrörelsen sökte makten uteslutande för egen del. Det som kunde ena Mujahedin var bara invasionen från ryssarnas sida och den Kommunistregeringen i Kabul.

– Ett exempel är Hekmatyar, ledare för Hezbe Islami, som ville ha mer makt på grund av sin tillhörighet till pashtunfolket. Hekmatyar satte, dagen efter Nadjibullahs fall, igång artilleribeskjutning av Kabuls civila mål som kontrollerades av Rabbani och Ahammad Shah Massods parti Djamiyat Islami. Detta skedde samtidigt som shiitiska och sunnitiska grupper mobiliserade mot varandra. Resultatet blev en förödande förstörelse av landet. Den nya regimen hade till en början möjlighet att få stöd av en del betydelsefulla personer och grupper att konsolidera fred och ordning i landet, men man berövade både sig själv och den afghanska folket den chansen.

Splittringen ledde istället till ett komplicerat inbördeskrig som orsakade hundratusentals människors död, skadade och fördrivna människor och ett land i ruin.

Ghafari arbetar idag som lärare och arrangerar afghanska kulturaktiviteter i Stockholm. Han har påpekat att Nordalliansen har stora möjligheter att befria Afghanistan från talibaner, om de utnyttjar situationen och samarbetar mer med afghanska flyktingar i Europa – särskilt med de högutbildade politiskt aktiva och de ekonomiskt starka.

Abdul Salam Salam, som varit generalsekreterare för afghanska Röda korset säger:

– Afghanistan genomgår den mörkaste perioden i sin historia. Det finns inga ord för att beskriva hur det afghanska folket har det, för hur de mår. De styrande talibanerna har avrättat folk i grupp. Talibaner straffar folk med metoder som är 1.500 år gamla. Grymheten mot folk som inte lyder talibanernas ord till punkt och pric-

ka är gränslös. Kvinnor har blivit helt och hållet rättslösa och betraktas inte som riktiga människor. En kvinna får inte själv utan en manlig nära släkting gå utanför sitt hem. Bussar eller taxi får inte köra kvinnliga passagerare utan sällskap med nära manliga familjemedlemmar. Det finns inte fungerande skolor längre. Talibaner bygger bara Koranskolor och moskéer. Det finns inte någon industri eller några fungerande verkstäder. Folk har inga jobb att gå till. Talibaner förstörde tv och förbjöd internet.

Abdul Salam Salam arbetade både under kung Zahir Shahs tid, president Daoud samt under den tid som den Sovjetstödda regimen hade makten i Afghanistan. Han var bland annat landshövding och vice inrikesminister.

– Talibanerna dödar de tänkande och skapande människorna, om de inte flyr ur landet för att reda sig. Människor äter gräs. Mitt folk behöver all solidaritet och hjälp från omvärlden.

Nordalliansen, som får hjälp från Ryssland och Tadjikistan, kontrollerar mer än 10 procent av norra Afghanistan. Den räknas som den officiella afghanska regeringen med Rabbani som president. Av FN:s medlemsländer är det bara Pakistan, Saudiarabien och Förenade arabemiraten som inte erkänner Nordalliansen. Nordalliansen består av bland andra Djamiyete Islami med Rabbani, general Fahim och Yones Ghanoni som ledare; Nationella islamiska rörelsen med general Abdul Rashid Dustam som ledare med sina trupper och ett antal klanledare och före detta landshövdingar liksom Esmail Khan, Khalili, samt en del grupper som indirekt hör till en fraktion inom Afghanistans Demokratiska Folkparti. Det parti som under 1980-talet och början av 1990-talet satt i olika regeringar med bland andra general Asef Delavar i centrum.

Nordallians mest välkända och respekterade ledare i västvärlden var Ahammad Shah Massoud, som i början av sommaren höll tal i EU-parlamentet. Shah Massoud, som drev en mer liberal politik, mördades i ett terrorattentat härom veckan. Den som enar olika grupper i så kallade Nordalliansen är att störta talibanerna – för övrigt har de skilda politiska uppfattning och mål.

Trots att splittringen bland de afghanska grupperna är mycket stora, har en del försök gjorts att samla krafter för att befria Afghanistan från talibanerna. Den period då folk bara var rädda och lydiga är kanske över – folk har börjat prata illa om talibanerna. När USA nu skramlar med vapnen i regionen, innebär det en helt ny situation för det oroliga och sönderfallna Afghanistan, som påverkar den politiska kartan i området. ◀◀

Islamisternas nätverk blir globalt

AV Per Jönsson

KAIRO. De islamistiska frontorganisationerna är inte särskilt representativa för världens drygt en miljard muslimer.

Ett dubbelt mönster präglar exempelvis Hizbollah i Libanon och palestinska Hamas - social välgörenhet respektive väpnat våld. Men det är först genom extremislamisten Usama bin Ladins exempel som olika islamistiska grupper börjat samordna sina attacker i ett slags "islamistisk international".

Miljongettot Imbaba ligger blott en bro över Nilen bort från den glassiga diplomatstaden Zamalek men är likväl ett av Kairos bedrövligaste slumområden. I dess avfallsstinkande gränder stormade för nio år sedan 15.000 soldater och poliser in för att krossa den "stat i staten" som Jamaa al-Islamija (Islamiska gruppen) i praktiken hade upprättat.

Än i dag har dock Muslimska brödrskapet och andra islamistiska organisationer ett fastare grepp om vardagslivet i Imbaba än den korrumpade egyptiska statsmakten. Otaliga "folkmoskéer" driver skolor och hälso-kliniker, ger Koranundervisning, anställer arbetslösa i egna fabriker samt delar ut mat gratis eller säljer den utan vinstmarginal. I denna sociala välgörenhetsroll har islamisterna ett starkt gräsrotsstöd, framför allt inom den fjärdedel av Egyptens befolkning som lever under existensminimum.

Men parallellt existerar också en långt militantare islamism, ofta praktiserad av samma grupper som bedriver humanitärt gräsrotsarbete. Det var Jamaa al-Islamija som under 90-talet terroriserade kristna egyptier och utländska turister med kulmen i Luxormassmordet 1997 som krävde 62 dödsoffer. Och det var egyptiska al-Jihad som låg bakom mordet på president Anwar Sadat 1981 och som numera anses pådrivande inom terrornätverket bakom Manhattanmassakerns utpekade anstiftare Usama bin Ladin.

Ett sådant dubbelt mönster - social välgörenhet respek-

tive väpnat våld - präglar flera andra islamistiska frontorganisationer: Hizbollah och Amal i Libanon, palestinska Hamas på Israelockuperade Västbanken och Gaza, Islamiska räddningsfronten FIS i Algeriet.

Ingen av dessa är särskilt representativ för världens drygt en miljard muslimer, varav två tredjedelar lever i länder utanför Mellanöstern (Indonesien är världens största muslimska land). De är knappast heller typiska företrädare för det moderna fenomen som brukar kallas "politisk islamism", vilket i minst lika hög grad omfattas av sittande regimer som oppositionsrörelser i många muslimska länder.

Sälunda hävdar statsledningarna i så disparata länder som Egypten, Libyen, Saudiarabien, Iran, Pakistan, Afghanistan, Malaysia och Irak (!) att deras politiska styre grundar sig på islamisk lag, sharia. Likaså säger sig islamiska oppositionspartier i exempelvis Turkiet, Jordanien och Tunisien eftersträva att shariastyre införs på parlamentarisk väg i deras länder.

Dagens politiska islamism - islam som ett politiskt projekt - bottenar inte minst i att större delen av den muslimska världen, framför allt i Mellanöstern, sedan åtskilliga decennier har befunnit sig på konstant reträtt.

Uppsplittningen av det mångtunniska turk-osmanska imperiet i ett tjugotal, av kolonialmakterna England och Frankrike grovt tillyxade nationalstater, var ett förödande slag mot den gängse uppfattningen bland muslimer att de alla tillhör en enda gränslös muslimsk gemenskap, umma.

Visserligen försökte åtskilliga statsledare med Egyptens president Nasser i spetsen frammana en ny och stolt arabnationalism, i några fall med socialistiska förtecken. Men efter det massiva arabiska nederlaget mot Israel i sexdagarskriget 1967 var det slut med både arabnationalism och arabsocialism som samlande symboler.

Fler prövningar skulle följa. Det pakistanska inbördeskriget 1971 som ledde till utbrytningen av Bangladesh krossade ännu en muslimsk nationsdröm. Inbördeskriget i Libanon 1975- 90 var inte minst en dyster uppvisning i inom-muslimsk antagonism. Sak samma med kriget mellan Iran och Irak 1980- 88, och förstas Irak- Kuwaitkriget 1990- 91 - som till råga på allt slutade i att USA etablerade sig med stora stridskrafter i Saudiarabien, väktarstaten för de heliga muslimska orterna Mecka och Medina. Och i och med al-Aqsa-intifadan tycks Ariel Sharons Israel för överskadlig

framtid ha permanentat sin ockupation av Palestina inklusive islams tredje heligaste stad Jerusalem.

Förutom alla militära katastrofer har det muslimska Mellanöstern - i skarp kontrast till Israel - inte på långa vägar hängt med i den globala ekonomiska utvecklingen sedan andra världskriget, trots regionens väldiga oljetillgångar. Med snabb befolkningsökning och växande klyftor mellan rika eliter och fattiga massor har flertalet av arabvärldens stagnerande ekonomier hamnat i ett starkare beroende än någonsin av framför allt västvärldens maktcentra.

Denna reträtt på alla fronter har hos många muslimer framkallat ett slags religiös ryggmärgsreaktion, hävdar religionsforskaren Dia'a Rashwan som verkar vid det egyptiska tidningsimperiet al-Ahram:

- **På senare år har allt** fler hävdar att islam är lösningen på alla våra problem. De resonerar ungefär så här: Vi muslimer har testat en massa av västvärldens modeller - från liberalism till socialism, från nationalism till demokrati, från kapitalism till planhushållning - men ingen har fungerat. Vad finns mera att pröva på, utom ett islamiskt styressätt? Det enda vi aldrig försökt oss på förut är att leva efter Guds lag!

Sådana tankegångar har gett bränsle åt en rad högst olikartade islamistiska projekt. I en ände återfinns det feudala saudiska kungahuset, som försöker stärka sin anfräta legitimitet genom att propagera för och tillämpa en ytterligt ortodox eller bokstavstrogen version av sharia, ursprungligen formulerad av 1700-talsteologen Abd al-Wahhab.

Sunnimuslimsk "wahhabism" medger inget som helst utrymme för ny- eller omtolkningar av de regler och ritualer som stadfästes under islams första århundrade (om än mestadels efter profeten Muhammeds död 632). Därför betraktas individuella vilje- och trosyttringar i Saudiarabien - och i talibanernas Afghanistan, där wahhabismen också är norm - som renodlat trots mot Guds vilja, vilket gör det i princip omöjligt att bedriva legal politisk opposition.

I en annan ände hamnar det revolutionära Iran, där ayatolla Khomeini utifrån en radikal nytolkning - "idjtihad" - av shiamuslimsk tradition gjorde prästerskapet till statens styresmän med nära nog gudomligt legitimerade maktbefogenheter. Just ayatollornas benägenhet att tolka och tillämpa islam på okonventionella sätt har dock medfört att deras revolutionära budskap efter

hand tonats ner. Samtidigt har en legal opposition inom systemets ram kunnat växa fram, vilket möjliggjort för president Mohammad Khatami och hans reformfalang att i politiska val vinna kontroll över den världsliga statsapparaten.

Däremellan finns en rad legala och illegala oppositionsrörelser som driver islamistiska projekt. Vissa, som Renhetspartiet i Turkiet, Islamiska aktionsfronten i Jordanien och tidigare FIS i Algeriet (före militärkuppen 1992), verkar huvudsakligen med fredliga medel för att återskapa samhället enligt "den rena läran".

Palestinska Hamas, libanesiska Hizbollah samt egyptiska al-Jihad och Jamaa al-Islamija för däremot som ovan nämnts en dubbel strategi: dels socialt gräsrotsarbete, dels väpnat våld med inslag av terrorism. De stöder sig mer eller mindre uttalat på egyptiska Muslimska broderskapets ideolog Sayyid Qutb, vars bok "Vägmärken" har liknats vid bolsjevikrevolutionären Lenins programskrift "Vad bör göras?". Där är huvudbudskapet att det heliga kriget - jihad - bör föras inte enbart defensivt till skydd för muslimska länder utan också offensivt mot islams fiender.

Qutb avrättades redan 1966 av Nasserregimen. Sedan dess har som sagt den muslimska världen hamnat i ytterligare globalt underläge, men också i tre uppmärksammade fall tagit revansch på just vad Qutb skulle ha kallat "islams fiender":

- Iran 1979, där den USA-stödde shahen störtades i en folklig revolution.
- Afghanistan 1989, där muslimsk gerilla tvingade Sovjet att avbryta tio års ockupation.
- Libanon 2000, där Hizbollahgerillan tvingade Israel till militär reträtt efter 23 års ockupation.

Enligt al-Ahrams religionsexpert Dia'a Rashwan har sådana aktioner i Sayyid Qutbs anda förvandlat islamismen från i första hand en gräsrotsrörelse till en global angelägenhet. Och han menar att det är först genom den saudiske extremislamisten Usama bin Ladins exempel som grupper av typ Hizbollah, Hamas och al-Jihad har börjat samordna sina attacker i ett slags "islamistisk international":

bin Ladin har aldrig enbart strävat efter att störta det saudiska kungahuset och ersätta det med något slags isolerad äkta Gudsstat. Han vann sina första lagrar i

gerillakriget mot Sovjet i Afghanistan, och 90-talets blodiga attacker mot amerikanska baser i Saudiarabien bekräftade hans roll som en internationell Gudskrigare som skyddar muslimers intressen i alla hörn av världen. Så har bin Ladin trätt fram som en islamistisk motsvarighet till ryska revolutionens Leo Trotskij - med stridsropet att den islamistiska revolutionen ska vara permanent och överstatlig. ◀◀

www.dn.se
010928

Fakta/

Islamistiska nyckelorganisationer

Al-Qa'ida - bildades 1989 av den saudiske exilmiljardären Usama bin Ladin. Fungerar som kärnan i ett nätverk av islamistiska organisationer i minst 34 länder. Anklagas ligga bakom ett tiotal svåra terroraktioner det senaste decenniet, exempelvis bombdåden mot USA-baser i Saudiarabien 1995-96 och mot USA-ambassader i Kenya och Tanzania 1998 samt flygplanskrascher mot World Trade Center och Pentagon den 11 september i år.

Muslimska brödrskapet - bildades 1928 av egyptiern Hassan al-Banna som en fredlig islamisk reformrörelse men övergick till våldsaktioner i samband med det stora israelisk-arabiska kriget 1948. Förbjöds av president Nasser efter mordförsök på honom men har senare återkommit och ägnar sig i dag åt såväl underjordisk verksamhet som deltagande i det egyptiska parlamentet. Har underavdelningar i Jordanien, Palestina, Syrien och Saudiarabien.

Hamas - bildades 1987 på ockuperat palestinskt territorium av shejk Ahmad Jasin på initiativ av Muslimska brödrskapet för att erbjuda socialt välgörenhetsarbete samt väpnat motstånd mot Israel under den första palestinska intifadan 1987-93. Förlorade anhängare efter Osloavtalet 1993 men anses ha fått starkt ökat folkligt stöd under al-Aqsa-intifadan, då gruppen ånyo utfört självmordsbombningar i Israel.

al-Jihad - bildades senast 1978 i syfte att starta heligt krig, jihad, mot den egyptiska regimen. Låg bakom mordet på president Anwar Sadat 1981 och deltog i den afghanska motståndskampen mot Sovjets ockupation på 80-talet. Anses i dag vara den viktigaste organisationen inom bin Ladins al-Qa'ida.

Hizbollah - bildades 1982 av den shiamuslimske

schejk Muhammad Hussein Fadlallah efter Israels invasion av Libanon. Bedriver brett socialt arbete vid sidan av en effektiv gerillakamp som i maj 2000 förmådde Israel att avbryta ockupationen av södra Libanon. ◀◀

www.dn.se
010927

Norra alliansens ledare

AV Disa Hästad

Nordalliansen i Afghanistan tillfogades ett avgörande slag när dess ledare Ahmed Shah Massoud utsattes för ett dödligt attentat två dagar före terrorattacken mot USA - vilket knappast kan vara en slump. Men vad finns nu för tänkbara alternativa ledare till de styrande talibanerna?

Burhanuddin Rabbani, 60, var president när talibanerna tog makten 1996 och erkänns ännu som sådan av FN. Nordalliansen verkade i hans namn. Det som talar mot Nordalliansen är att den är uppbyggd av minoriteter som uzbekerna och tadjikerna. Talibanerna är mestadels pashtuner.

Abdul Rashid Dostum, general i Nordalliansen som var en rival till Massoud och är etnisk uzbek (Massoud var tadjik) har plötsligt dykt upp igen i Afghanistan, enligt initierade källor. I mellantiden tros han ha gömt sig i Turkiet.

En hjälte från kriget mot Sovjet, Abdul Haq, som är pashtun, skulle möjligen ha en roll att spela, enligt den pakistanske Afghanistan-kännaren Ahmed Rashid.

Exkung Zahir Shah, 86 år, som styrde Afghanistan 1933 till 73, då han avsattes för att ge plats åt Sovjets marionettregim, tros i väst vara en person som afghaner skulle kunna samlas omkring. Zahir Shah bor i Rom och är vid god vigör. Han har nu i flera månader sökt få till stånd en Loya Jirga, råd av vise män, för att dessa ska välja en ny ledare. Exkungen har en son och en sonson som bägge nämns som tänkbara kandidater.

Gulbuddin Hekmatyar var gerillaledare stödd av Pakistan och USA under kriget mot Sovjet men bär stor skuld för att det utvecklades till ett inbördeskrig sedan ryssarna försvunnit. Hekmatyar var en tid premiärminister och utplånade en stor del av Kabul 1993. 1996 vid talibanernas maktövertagande flydde han till Iran. Hekmatyar har nu till Financial Times antytt att han är villig att komma åter och "försvara sitt land". Han är pashtun, liksom talibanerna vilket är det enda som talar för honom. ◀◀

"Amerikanerna är inte välkomna"

AV Michael Winiarski

FEISABAD. Visst välkomnar vi amerikansk hjälp att bli av med talibanerna och Usama bin Ladin. Men om amerikanska trupper kommer hit gör vi väpnat motstånd mot dem, precis som vi gjorde mot ryssarna.

Det budskapet till omvärlden är entydigt i basarerna och flyktinglägren i Feisabad, en gudsförgäten bergsstad i Afghanistans nordöstliga provins Badakshan, som fungerar som Norra alliansens huvudstad.

- Vad är skillnaden mellan amerikaner och ryssar? frågar Hamishagul, en man med rödligt skägg och ljus blick, som jag möter på den myllrande marknaden. Han svarar genast själv:

- Ingen alls. Men så länge de bara attackerar terrorister-
nas baser, siktar noga och inte bombar det afghanska folket, så är det i sin ordning.

Så många säger samma sak att jag efter en stund börjar undra om uttalandena är spontana. Till slut förstår jag att de egentligen resonerar enligt en långvarig afghansk tradition; ingen utländsk härskare ska få ockupera vår jord.

Talar man lite djupare med dem, kommer snart den djupa misstänksamheten mot amerikanerna fram. De är väl medvetna om vem som stödde talibanerna och Usama bin Ladin från början, och vilken roll CIA spelade tillsammans med den pakistanska säkerhetstjänsten. Så visst kan USA-attacker mot talibanerna göra nytta, säger de, men sedan vill vi inte veta av amerikanerna.

På ett av flyktinglägren i Feisabad, med över 5.000 invånare, finns de levande förklaringarna till denna afghanska nackstyhhet. En av dem, 60-åriga Azgar från Panshir-dalen, har varit på ständigt flykt i över 20 år och tillbringat sitt liv i olika läger.

Först slogs hans liv i spillror av den sovjetiska ockupationen, och därefter av ett inbördeskrig där olika utländska makter aktivt understödde de stridande krigsherrarna. Här i Feisabad har han varit sedan förra sommaren, då han var tvungen att bryta upp från

Taloqan som intogs av talibanerna.

En annan man i lägret, Muhammed Sadiq, har tvingats fly från Talokan två gånger. Hela Afghanistan är fullt av liknande öden. Hatet lyser i hans ögon när han säger:

- Kommer jag öga mot öga med en taliban, då... Vi förlorade Ahmad Shah Massoud, vår befälhavare, och nu vill jag ta hämnd.

Guvernören i provinsen Badakshan, Abdul Moien Shahid, formulerar samma inställning, fast mer försiktigt.

- USA har naturligtvis rätt att reagera mot terrordådet den 11 september. Vi tror också att en attack kommer att hjälpa oss att återupprätta vår stats suveränitet, säger han.

Liksom de flesta afghaner i de av Norra alliansen kontrollerade områdena anser han att talibanerna inte går att skilja från bin Ladin.

- Vi har uppgifter om att bin Ladin i själva verket är talibanernas militära ledare.

Men hur ska då Afghanistan komma ur sin onda cirkel av ständiga krig och inbördeskrig?

När Abdul Moien Shahid svarar låter det enkelt:

- Om utländska makter, just nu i första hand Pakistan, slutar att blanda sig i får vi en chans att nå enighet, och kanske skapa en bred nationell regering.

Hans största bekymmer just nu är annars den svåra torka som drabbat hans provins de senaste tre åren.

- Jag tror att vi står inför en mycket stor humanitär tragedi, men de internationella biståndsorganisationerna hjälper oss inte.

Enligt guvernören är 80 procent av provinsen Badakshans dryga miljonen invånare direkt drabbade av torkan, och av dem är hälften, 400.000, svårt drabbade.

- Får vi inte hjälp kommer varannan, 200.000 människor, att dö av svält.

De siffror han presenterar talar tydligt: Badakshan har ett årsbehov av vete på 200.000 ton. Men i år har man

bara fått 50.000 ton. I början av detta år kom det livsmedelshjälp från FN på 30.000 ton vete, men nu har alla biståndsorgan lämnat landet, och den stränga vintern närmar sig.

En av de hjälporganisationer som fortfarande arbetar i området är Svenska Afghanistankommittén, om än enbart med lokalt anställd personal.

- Vi arbetar som vanligt, säger Amir Ahmad Safawi, Afghanistankommitténs platschef i Feisabad. Här driver vi bland annat skolor för sammanlagt 700 flyktingbarn som kommer från olika delar av landet, de flesta av tadjjikisk nationalitet.

När jag hälsar på i en av skolorna pågår undervisningen för fullt: i en tredjeklass pluggar flickorna entusiastiskt persiska texter för sin kvinnliga lärare Samira Mahmoud.

I den av talibanerna kontrollerade delen av Afghanistan vore en sådan syn otänkbar. Där får inte flickor gå i skolan, och kvinnor är förbjudna att arbeta. ◀◀

www.dn.se
010928

Torkan största hotet

AV Ingvar Andersson

Afghanistan hotas av en enorm humanitär katastrof. Miljoner människor lever på marginalen och kanske inte överlever vintern utan hjälp från omvärden.

Det säger Jan-Erik Wänn som är Svenska Afghanistankommitténs platschef i Kabul. Förra veckan evakuerades han från Kabul och sitter nu hemma i Borlänge i väntan på att få åka tillbaka och fortsätta Afghanistankommitténs hjälparbete som framför allt är inriktat på jordbruk, skolor, medicinkliniker och att borra brunnar.

- **Det mest akuta problemet** för vanligt folk i Afghanistan är torkan, säger Jan-Erik Wänn. Jag var nyligen på en resa på landsbygden och kunde se att även 50-åriga fruktträd som hittills klarat torkan, nu dör.

- Torkan har varat i tre år och maten börjar ta slut. Skördearbetet inför vintern borde vara i full gång men det finns nästan inget att skörda, säger Jan-Erik Wänn.

Majoriteten av befolkningen i Afghanistan lever på jordbruk trots att bara tre procent av marken är odlingsbar. Stapelfödan är vete och före den sovjetiska invasionen och inbördeskrigen exporterades både vete och stora mängder frukt - äpple, russin, meloner, mandlar.

- **Afghanerna lever i stora familjer** på 20-30 personer och vid skörden behövs alla. De yngre, som skickats till grannländerna för att arbeta, kallas hem. Men i år behövdes inte det.

Jan-Erik Wänn säger att den hjälp som stoppats till följd av hotet om ett amerikanskt anfall måste komma i gång snarast.

- FN har under lång tid skickat stora mängder vete med lastbil från Pakistan. Garantier måste lämnas från USA som gör att transportererna kan fortsätta. Vintern som är på väg är oerhört hård med upp till 20 minusgrader. Byar och dalgångar kan vara isolerade av snö i månader.

Den andra viktiga frågan är att USA och FN har en strategi för vad som ska hända efter ett eventuellt krig mot talibanerna.

- **Om USA ljar sig** med nordalliansen finns det en stor risk att man hamnar ur askan i elden, säger Jan-Erik Wänn.

- Vanligt folk vill varken ha talibanerna eller nordalliansen. Många hoppas att USA och FN på något sätt ska ta hand om landet.

Enligt TT säger bistånds- och migrationsminister Maj-Inger Klingvall att Sverige redan i nästa vecka kan komma att besluta om ytterligare omfattande stöd på många tiotals miljoner kronor till flyktinglägren i och omkring Afghanistan.

Sverige är redan fjärde största biståndsgivare i regionen och har hittills i år gett 130 miljoner kronor i stöd.

Hur stort stöd den svenska regeringen kommer att ge ytterligare, beror på den vädjan om hjälp som FN väntas komma med i morgon. Det kommer att handla om flera miljarder kronor.

Sverige och nio andra länder ingår i UNHCR:s fördelningssystem. Sverige har under nästa år åtagit sig att ta emot 1.800 flyktingar. ◀◀ ●